

و شاخص‌های مزبور در سالهای ۱۳۷۷ و ۱۳۷۸ با یکدیگر مقایسه گردیدند. علاوه بر این به منظور شناسایی علل عدم فعالیت شرکتهای تعاونی "غیر فعال" با یک نمونه ۶۶ تایی از آنان اطلاعات از طریق مصاحبه و تکمیل پرسشنامه جمع‌آوری شد. همچنین با یک نمونه ۳۰ نفری از کسارشناسان ادارات تعاون استان‌های مختلف کشور که به نحوی با شرکتهای تعاونی کشاورزی مربوط بودند درخواست گردید که با تکمیل پرسشنامه دیدگاههای خود را بیان نمایند. این شاخص‌ها شامل سه گروه شاخص‌های اندازه، عملکرد و کارایی عوامل تولید بودند. بررسی وضعیت هزینه و درآمد شرکتهای در سالهای ۱۳۷۷ و ۱۳۷۸ نشان می‌دهد که بطور کلی در شرکتهای سرعت افزایش هزینه تولید، بیش از افزایش قیمت‌ها بوده و این امر غالب شرکتهای را با مسئله کمبود نقدینگی و کاهش نسبی درآمد نسبت به سال ۱۳۷۷ روبرو ساخته است. مقایسه شرکتهای تعاونی از لحاظ سرمایه‌بری لازم برای ایجاد اشتغال نشان می‌دهد که مرغداربهای گوشتی با میانگین ۱۴۴/۸ میلیون ریال در بالاترین و شرکتهای تعاونی زراعی با ۲۳/۸ میلیون ریال در پائین‌ترین سطح قرار داشته‌اند.

مقایسه شرکتهای از نظر درآمد خالص سرانه حاکی از آنست که شرکتهای تعاونی مرغداری گوشتی با میانگین ۱۴/۰۶ میلیون ریال حداکثر و شرکتهای تعاونی زراعی با سه میلیون ریال حداقل درآمد را داشته‌اند.

مقایسه واحدهای بخش دام و طیور نشان می‌دهد که به ازاء صد ریال غذای مصرفی، مرغداری‌های گوشتی با میانگین ۲۲۹/۲ ریال دارای بالاترین و واحدهای پرورش ماهی با ۲۰/۱۴ ریال دارای کمترین بازده بوده‌اند. مقایسه اندازه واحدهای تولیدی به حساب میانگین ارزش تولید نشان می‌دهد که مرغداربهای گوشتی با ۶۹۹/۹ میلیون ریال و شرکتهای تعاونی زراعی با ۵/۹ میلیون ریال به ترتیب حداکثر و حداقل اندازه را داشته‌اند.

مقایسه اندازه شرکتهای تعاونی

به منظور بررسی مسائل و مشکلات تعاونیهای کشاورزی تحت پوشش وزارت تعاون، ابتدا کشور براساس ویژگی‌های جغرافیایی و اقلیمی به پنج منطقه تقسیم و استان‌های فارس، مازندران، خراسان، آذربایجان شرقی و خوزستان، در هر یک از مناطق، جهت مطالعه انتخاب گردیدند. در هر استان شهرستانهایی که شرکتهای تعاونی کشاورزی بیشتری داشتند انتخاب شدند و در هر شهرستان شرکتهای تعاونی فعال مشخص و از میان آنان، نمونه موردنظر که شامل گرایشهای مختلف کشاورزی بود برگزیده شد. در هر یک از شرکتهای علاوه بر مدیر عامل با دو نفر از اعضاء تعاونی به منظور

بررسی دیدگاههای آنان مصاحبه گردید. با استفاده از شاخصهای اقتصادی، شرکتهای تعاونی کشاورزی

مورد مطالعه، به تفکیک رشته فعالیت، مورد بررسی و تجزیه و تحلیل اقتصادی قرار گرفته‌اند. بدین منظور مجموعاً از ۲۴۰ شرکت تعاونی با گرایشهای مختلف در استانهای مذکور پرسشنامه تکمیل گردید. سپس برای بررسی وضعیت هر یک از رشته‌های فعالیتها، با توجه به تعداد پرسشنامه تکمیل شده برای هر گرایش، شاخصهای اقتصادی به صورت متوسط برآورد

نگاهی به:

طرح پژوهشی بررسی مسائل و مشکلات تعاونیهای کشاورزی

دفتر تحقیقات و پژوهش وزارت تعاون

بر مبنای میانگین تعداد شاغلین نشان می‌دهد که صرف نظر از پاره‌ای استثنائات، اندازه واحدها از نظر میانگین تعداد شاغلین بزرگ نبوده و دامنه آن میان ۱۴ نفر در شرکتهای تعاونی زراعی و ۸ نفر در شرکتهای تعاونی کشاورزی است این پژوهش همچنین نشان می‌دهد که این شرکتهای در مقایسه با واحدهای کشاورزی معمولی، از سطح سواد بالاتری برخوردار می‌باشند. بالاترین درصد بی سوادان در شرکتهای تعاونی زراعی (۳۰ درصد) و پائین‌ترین نسبت در شرکتهای تعاونی دامپروری (۷/۳ درصد) بوده است. علاوه بر این درصد قابل توجهی از شاغلین شرکتهای را افراد با تحصیلات لیسانس و بالاتر تشکیل می‌دهند بطوریکه شرکت تعاونی پرورش ماهی با ۱۷/۶ درصد و شرکتهای تعاونی زراعی با ۵ درصد به ترتیب بالاترین و پائین‌ترین نسبت شاغلین با تحصیلات لیسانس و بالاتر را دارا می‌باشند.

بررسی وضعیت اعتبارات شرکتهای تعاونی نشان می‌دهد که معرفی شرکتهای از سوی ادارات تعاون به بانکها بویژه به بانک کشاورزی موجب تقویت موقعیت آنان برای اخذ وام گردیده است. بانک کشاورزی در تأمین وام شرکتهای به عنوان مهمترین منبع محسوب می‌شود ولی برخی از شرکتهای از بانکهای دیگر نیز وام دریافت داشته‌اند. نرخ کارمزد وام در رابطه با نوع مصرف و مدت آن متغیر بوده و از ۱۶ درصد در شرکت تعاونی صیادی تا ۴/۷ درصد در گرایش زنبورداری متغیر بوده است. علاوه بر این شرکتهای از نظر وضعیت بیمه و حسابداری نیز مورد بررسی قرار گرفتند.

نتایج حاصله از پرسشنامه مربوط به اعضای شرکت تعاونی در رابطه با ویژگیهای آنها نشان می‌دهد که بیشترین فراوانی از نظر سنی (۴۳/۵ درصد) در گروه سنی ۴۰-۳۰ سال می‌باشد. این موضوع نشان دهنده آنست که عموماً افراد جوان و جویای کار به تشکیل تعاونی روی آورده‌اند. با توجه به اینکه میزان تحصیلات یکی از عوامل مؤثر در موفقیت شرکتهای می‌باشد، اعضای مورد بررسی از لحاظ میزان تحصیلات در سه

گروه طبقه بندی شدند. نتایج نشان می‌دهد که ۳۰/۱ درصد مصاحبه شوندگان دارای تحصیلات عالی می‌باشد و این موضوع نشان دهنده توانایی تعاونی‌ها در جذب فارغ التحصیلان بوده است.

نتایج بررسی در مورد میزان رضایت اعضای از شرکت خود حاکی از آنست که ۶۶ درصد از پاسخ دهندگان از عضویت در تعاونی راضی و دلیل رضایت خود را عدم وجود کار مناسب دیگر ذکر کرده‌اند. ۳۴ درصد دیگر از عضویت در تعاونی ناراضی و دلایل عدم رضایت خود را سوددهی پائین (۱۴/۱ درصد)، عدم همکاری اعضای (۱۵/۵ درصد)، و عدم همکاری ادارات دیگر و عدم نظارت اداره تعاون (۴/۱ درصد) بیان نموده‌اند. در رابطه با امکانات و شرایط کار در شرکت، ۷۲ درصد اعضای از امکانات موجود در شرکت راضی و ۲۸ درصد ناراضی و خواستار آن بودند، که به منظور رفع مشکلات و تجهیز شرکتهای، ادارات تعاون با بازدید از شرکتهای، تسهیلات لازم را به منظور تجهیز هر چه بیشتر فراهم نمایند. با توجه به اینکه تعداد اعضای شرکت، یکی از عوامل مؤثر در میزان سود دریافتی و عضو می‌باشد، میزان رضایت از تعداد اعضای شرکت مورد پرسش قرار گرفت. نتایج نشان می‌دهد که ۷۱ درصد از پاسخ دهندگان از تعداد اعضای تعاونی خود راضی بودند. ۲۹ درصد دیگر از این موضوع راضی نبوده و دلیل آن را زیادی تعداد اعضای و در نتیجه پایین بودن سود دریافتی می‌دانستند. در رابطه با میزان توزیع درآمد میان اعضای، ۸۴ درصد از وضعیت توزیع درآمد راضی و ۱۶ درصد از این امر ناراضی و خواستار نظارت بیشتر اداره تعاون در این رابطه بودند. نتایج بررسی درباره رضایت اعضای از درآمد شرکت نشان می‌دهد که ۴۲ درصد آنان از درآمد خود راضی و معتقد بودند که در صورت عدم تشکیل تعاونی بیکار بوده و ۵۸ درصد بر این عقیده بودند که دریافتی آنان از شرکت کفاف هزینه خانواده آنان را نمی‌دهد. با توجه به اینکه یکی از ویژگیهای شرکت تعاونی، رعایت اصل آزادی و مشارکت اعضای در تصمیم‌گیری می‌باشد، در این رابطه ۹۹

درصد اعضای اظهار داشته‌اند، که هیأت مدیره بر اساس رأی‌گیری انتخاب شده‌اند. که این موضوع رعایت اصل آزادی را در تعاونیها نشان می‌دهد.

در رابطه با میزان مشارکت اعضای در اداره امور شرکت، ۹۲/۸ درصد معتقد بودند، که تصمیم‌گیری بصورت شورایی بوده و با شرکت همه اعضای انجام می‌گیرد. در مورد تصمیمات شورایی ۸۲ درصد معتقد بودند که این شیوه سبب موفقیت شرکتهای تعاونی می‌شود.

در رابطه با مشکلات اساسی شرکتهای ۶۵ درصد از پاسخ دهندگان کمبود نقدینگی، ۳۱ درصد پائین بودن درآمد و ۳۰ درصد نوسانات قیمت را به عنوان مشکلات اساسی مطرح ساخته‌اند. برخی نیز به مشکلات دیگری مانند مشکلات حقوقی، عدم حمایت دستگاههای دولتی و کمبود نهاده‌های مورد نیاز اشاره داشته‌اند. در مورد رضایت اعضای از عملکرد اداره تعاون، ۷۹ درصد از اعضای اظهار داشته‌اند که اداره تعاون در حوزه اختیارات خود بخوبی عمل کرده و ۲۱ درصد از عملکرد اداره تعاون ناراضی بوده و دلیل آنرا عدم نظارت کافی بر شرکتهای حل مسائل حقوقی داخل شرکتهای ذکر نموده‌اند. مشکل دیگر شرکتهای با اداره تعاون عدم اختیارات کافی این ادارات برای رفع کمبودهای شرکتهای بوده و خواستار افزایش محدوده عمل ادارات تعاون به گونه‌ای بودند، که موجب کاهش ارتباط شرکتهای، با ادارات دیگر گردد. همچنین اعضای انتظارات خود را از اداره تعاون مطرح نمودند.

در بررسی حاضر در مورد میزان موفقیت شرکتهای تعاونی، ۷۹ درصد اعضای معتقد بودند که شرکتهای مستبوعشان موفق بوده و زمینه‌های موفقیت شرکت را در افزایش تولید، مشارکت بیشتر و کاهش بیکاری دانسته‌اند. با توجه به اینکه آشنایی اعضای با اصول تعاونی می‌تواند در موفقیت شرکت مؤثر باشد، در این رابطه، اعضای مورد پرسش قرار گرفتند. نتایج حاصله نشان می‌دهد که ۷۰ درصد با اصل آزادی، ۴۷ درصد با اصول اختیار و استقلال آشنایی داشته ولی شمار اندکی از اعضای با

اصول دیگر تعاون آشنا می‌باشند. به منظور بررسی وضعیت و مشکلات شرکتهای تعاونی "غیر فعال" با ۶۶ شرکت مصاحبه بعمل آمد. ۴۰ درصد از شرکتهای پس از دو یا سه سال فعالیت تولیدی به حالت غیر فعال درآمده ولی ۶۰ درصد شرکتهای پس از ثبت شرکت فعالیت انجام ندهاده‌اند. در رابطه با دلایل عدم فعالیت، ۸۶ درصد شرکتهای کمبود سرمایه و عدم توانایی در بدست آوردن اعتبار کافی، ۳۶ درصد عدم همکاری میان اعضای شرکت و ۱۸ درصد عدم همکاری سایر ادارات مانند منابع طبیعی و امور اراضی در واگذاری زمین و بانک کشاورزی در زمینه اعطای اعتبار ذکر کرده‌اند.

با توجه به اهمیت آموزش در پیشبرد شرکتهای تعاونی، در رابطه با دوره‌های آموزشی که اعضای آن شرکت نموده‌اند، پرسش گردید. نتایج بررسی نشان می‌دهد که اکثریت اعضای (۶۳ درصد) در دوره‌های آموزشی کوتاه مدت شرکت نموده و ۳۷ درصد دیگر در برنامه‌های آموزشی مشارکتی نداشته‌اند.

در رابطه با نحوه نگهداری حسابهای شرکت ۶۲ درصد شرکتهای از حسابداری ساده و ۳۸

درصد از حسابداری دوپبل استفاده می‌کرده‌اند. در مورد وضعیت شرکت از نظر تصدی امور حسابداری در بیست درصد از شرکتهای حسابداری شرکت بوسیله مدیر عامل، ۲۶ درصد بوسیله یکی از اعضای شرکت و ۵۴ درصد بوسیله حسابداری غیر عضو انجام می‌گیرد. در رابطه با ارزیابی وضعیت حسابداری شرکت از دیدگاه مدیران عامل، ۳۷ درصد از وضعیت حسابداری کاملاً راضی، ۴۷ درصد تا حدودی راضی و ۱۶ درصد باقیمانده رضایت کمی داشتند. در مجموع ارزیابی وضعیت حسابداری شرکتهای نشان می‌دهد که امکان بهبود وضعیت حسابداری از طریق آموزش حسابداری به اعضای شرکت وجود دارد.

پیشنهادات:

با توجه به یافته‌های تحقیق.

پیشنهادات را می‌توان به دو گروه تقسیم نمود.

نخست پیشنهاداتی که می‌تواند به بهبود کارایی واحدها در سطح خرد (شرکتهای) بیانجامد و گروه دوم پیشنهاداتی است که بیشتر مربوط به تغییر سیاست‌های توسعه تعاونیها بوده، به حوزه‌های ستادی و وزارتی مربوط می‌گردد. در اینجا نخست به پیشنهادات سطح خرد و سپس به پیشنهادات سطح کلان پرداخته می‌شود:

پیشنهادات در سطح خرد (شرکتهای تعاونی)

● با توجه به اینکه یکی از مشکلات اساسی شرکتهای کمبود نقدینگی می‌باشد.

● با توجه به اینکه یکی از اهداف تعاونیها افزایش اشتغال و ایجاد درآمد کافی برای اعضای می‌باشد. در هر استان می‌توان بر اساس معیار اشتغالزایی بویژه اشتغالزایی بیشتر در رابطه با سرمایه‌گذاری انجام شده، و با توجه به بازدهی بیشتر سرمایه‌گذاری، نسبت به تعیین اولویت جهت اعطای تسهیلات به منظور ایجاد شرکتهای تعاونی اقدام نمود. ●

تأمین اعتبارات کوتاه مدت از طریق نظام بانکی بویژه بانک کشاورزی پیشنهاد می‌گردد. تقویت ارتباط سازمانی میان ادارات تعاون استانها و بانک کشاورزی می‌تواند در این زمینه کارساز باشد.

● با توجه به اینکه یکی از مشکلات شرکتهای افزایش هزینه‌های متغیر با سرعتی بیشتر از افزایش قیمت محصولات می‌باشد، بهبود کارایی مدیریت می‌تواند تا حدود زیادی جبران این نقیصه را بنماید. بهبود کارایی مدیریت از راههای زیر میسر می‌باشد:

۱. برگزاری دوره‌های آموزشی در رشته‌های مختلف برای گرایش‌های گوناگون، به منظور به روز ساختن دانش اعضای و کارکنان شرکتهای

۲. مشخص ساختن شرکتهای تعاونی موفق‌تر در هر گرایش، و ترتیب بازدید

اعضای شرکتهای دیگر از شرکتهای نمونه. ● با توجه به اینکه در بسیاری از شرکتهای حسابداری به شیوه مطلوب انجام نشده و حتی برخی شرکتهای مبادرت به تهیه ترازنامه نمی‌نمایند، آموزش حسابداری به یکی از اعضای شرکت از طریق برگزاری دوره‌های ویژه توصیه می‌شود.

۴. در مراحل بعدی، می‌توان با برگزاری دوره‌های آموزشی مدیریت مزرعه، شیوه مدیریت مزرعه به منظور آموزش نحوه تهیه بودجه و برنامه مزرعه و همچنین روش‌های بازاریابی محصولات کشاورزی، کارایی مدیریت مزرعه را افزایش و هزینه واحدهای تولیدی را کاهش داد.

● به منظور افزایش کارایی شرکت در رابطه با ایجاد شرکتهای تعاونی جدید، وجود رابطه میان گرایش شرکتهای و رشته تحصیلی اعضای بایستی مورد تأکید قرار گیرد.

● با توجه به اینکه اعضای شرکت نسبت به بیشتر اصول تعاون آگاهی کافی نداشته و این امر موجب تضعیف همکاری میان اعضای در پاره‌ای شرکتهای گردیده، تأکید بیشتر بر آموزش اصول تعاونی توصیه می‌گردد.

● بررسی‌های انجام شده نشان می‌دهد که عدم توجه کافی به گسترش کیفی و تأکید بر گسترش کمی می‌تواند موجب غیرفعال شدن شرکتهای و یا کارایی یابن آنان گردد. بنابراین پیشنهاد می‌شود که ادارات تعاونی استانها به جنبه‌های کیفی گسترش شرکتهای توجه بیشتری نمایند.

● یکی از مشکلات اساسی شرکتهای تازه تأسیس شده عدم توانایی آنان در بازپرداخت اصل و بهره وام دریافتی، از سالیان اول فعالیت می‌باشد، لذا انجام مذاکره با بانک کشاورزی برای تغییر شیوه پرداخت کنونی به پرداخت پلکانی که امکان کاهش میزان بازپرداخت وام را در سالیان نخستین فراهم می‌سازد، توصیه می‌گردد.

● با توجه به اینکه برخی از شرکتهای تعاونی تحت پوشش وزارت تعاون قبلاً

رو بایستی در زمینه تقویت اتحادیه‌های موجود و ایجاد اتحادیه‌های جدید اقدامات جدی‌تری در بعد آموزش و حمایت‌های اعتباری انجام گیرد. ایجاد و تقویت اتحادیه‌های استانی می‌تواند به کاهش برخی از مشکلاتی که در حال حاضر شرکتهای تعاونی با آن روبرو می‌باشند، از جمله موارد زیر نقش عمده‌ای داشته باشد:

۱- چنانچه پیش از این اشاره شد، بسیاری از شرکتهای تعاونی با افزایش هزینه با شتابی بیش از افزایش قیمت محصولات مواجه بوده و این مسئله در برخی از رشته‌های فعالیت مانند دامداری و دامپروری حاد بوده و به نظر می‌رسد که این شرکتها را با بحرانی جدی روبرو سازد. تشکیل اتحادیه‌ها این امکان را برای شرکتها بوجود می‌آورد تا نسبت به تهیه نهاده‌ها با قیمتی ارزان‌تر از طریق خرید دسته جمعی از طریق اتحادیه اقدام نموده و به هدف کاهش هزینه‌ها نائل آیند.

۲- با توجه به اینکه یکی از مشکلات اساسی شرکتها بازاررسانی محصول و فروش محصول به قیمت مطلوب و در زمان مناسب می‌باشد، اتحادیه‌های تعاونی می‌توانند با در دسترس قرار دادن اطلاعات مربوط به بازارهای مختلف، کشاورزان را جهت جمع‌آوری و فروش محصول به قیمت بالاتر یاری کرده و در مواردی می‌توانند با جمع‌آوری محصول و فروش در بازارها بویژه بازار صادراتی به شرکتها در کسب درآمد بیشتر کمک نمایند علاوه بر این اتحادیه‌ها می‌توانند با تهیه اعتبارات و استفاده از تسهیلات اعطایی در مواردی که توجه اقتصادی وجود داشته باشد، نسبت به ایجاد انبار، سردخانه و صنایع تبدیل محصولات کشاورزی اقدام نمایند.

۳- بررسی‌های موجود نشان می‌دهد که کمبود نقدینگی و عدم دسترسی به اعتبارات لازم از مسائل عمده شرکتها می‌باشند اتحادیه‌های تعاونی استانی می‌توانند با توجه به توان بیشتر اداری نسبت به برقراری ارتباط با نظام بانکی، بویژه بانک کشاورزی اقدام نموده و در زمینه افزایش سهم شرکتهای تعاونی از تسهیلات اعطایی فعالیت نموده و نقش

مطالعه جهت تعیین اولویت‌ها مورد استفاده قرار گیرد.

● از آنجا که بیمه محصولات کشاورزی منجر به کاهش ریسک و در نتیجه افزایش تولید می‌گردد. نقش بیمه محصولات کشاورزی حائز اهمیت می‌باشد. با توجه به اینکه، مشکل اساسی واحدهای بیمه نشده بالا بودن هزینه بیمه و پائین بودن غرامت پرداختی از سوی صندوق بیمه به هنگام بروز خسارت و همچنین عدم آگاهی بعضی از مدیران واحدها از مزایای بیمه و عملکرد صندوق بیمه محصولات کشاورزی می‌باشد، انجام اقداماتی در جهت اصلاح مقررات بیمه و تشویق واحدهای تولیدی در جهت بیمه محصولات و تأسیسات توصیه می‌گردد.

● یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که هر چند فعالیت‌هایی در زمینه ایجاد اتحادیه‌های تعاونی در برخی از گرایش‌ها در استان‌ها انجام گرفته ولی کارایی آنان با سطح مطلوب فاصله زیادی دارد. از همین

بوسط مرکز کسترش خدمات تولیدی و عمرانی حمایت و هدایت می‌شدند و از زمان تأسیس آنان مدت زیادی می‌گذرد، عمر اقتصادی تأسیسات، ساختمان‌ها و تجهیزات این شرکتها پایان یافته و این موضوع سبب افزایش هزینه شرکت و کاهش درآمد اعضا گردیده است، فراهم ساختن موجبات اعطای وام به اینگونه شرکتها به منظور نوسازی پیشنهاد می‌گردد.

● با توجه به اینکه یکی از اهداف تعاونیها افزایش اشتغال و ایجاد درآمد کافی برای اعضا می‌باشد. در هر استان می‌توان بر اساس معیار اشتغالزایی بویژه اشتغالزایی بیشتر در رابطه با سرمایه گذاری انجام شده، و با توجه به بازدهی بیشتر سرمایه گذاری، نسبت به تعیین اولویت جهت اعطای تسهیلات به منظور ایجاد شرکتهای تعاونی اقدام نمود. استفاده از یافته‌های موجود در این بررسی می‌تواند بعنوان راهنما در استانهای مورد

تسهیل کننده را میان شرکتهای تعاونی و مؤسسات اعتباری در جهت تأمین منافع تعاونیها بعهده گیرند.

۴- در مراحل پیشرفتهتر اتحادیهها می‌توانند نسبت به تأمین نیازهای آموزشی شرکتهای تعاونی عضو از طریق برگزاری کلاسهایی در زمینه آموزش تعاون، حسابداری، مدیریت واحد کشاورزی و همچنین آموزشهای تخصصی در ارتباط با گرایش مربوطه اقدام نمایند. تجربیات سایر کشورها نشان می‌دهد که اینگونه آموزشهای هدفمند و منطبق بر نیازها می‌تواند ثمربخش بوده و هزینه‌های آموزشی را به حداقل ممکن کاهش دهد.

۵- برخی از شرکتهای با مسائل حقوقی روبرو بوده و یا در مواردی در رابطه با نحوه توزیع سود مشکلاتی دارند، در این موارد نیز اتحادیه‌های تعاونی می‌توانند به شرکتهای در تأمین حقوق خود کمک کرده و در کاهش اختلافات و افزایش تفاهم و همکاری میان اعضا نقش مؤثری بعهده گیرند.

● بررسی علل غیرفعال بودن، تعدادی از تعاونیها که در آمارهای ادارات تعاونی تحت عنوان تعاونی غیر فعال گروه‌بندی شده‌اند،

حاکمی از آنست که کمبود سرمایه و اعتبارات، اختلاف نظر میان ادارات مختلف در نحوه واگذاری اراضی و عدم همکاری میان اعضا از مهم‌ترین عوامل مؤثر در توقف فعالیت این شرکتهای می‌باشد. با توجه به آمادگی اعضا در راه‌اندازی شرکت، انجام اقداماتی از سوی ادارات تعاون استانها در جهت رفع مشکلات موجود به منظور فعالیت مجدد این گروه از شرکتهای توصیه می‌شود.

پیشنهادات در سطح کلان و حوزه سیاستگذاری

یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که شرکتهای تعاونی کشاورزی تحت پوشش وزارت تعاون در برخی زمینه‌ها به موفقیت‌هایی دست یافته و توانسته‌اند به عنوان ابزاری، جهت توسعه و ایجاد

اشتغال مولد با حداقل دخالت در امور تعاونیهای مطرح گردند. اما در برخی زمینه‌ها کمبودهایی وجود داشته و با به بیان دیگر زمینه، برای فعالیت‌های بیشتر در مسیر مطلوب‌تری وجود دارد.

بر اساس یافته‌های این بررسی، به منظور تقویت نقاط مثبت و ایجاد زمینه برای بهبود وضعیت موجود و توسعه شرکتهای در آینده پیشنهادهای زیر مطرح می‌گردد:

● بررسی‌ها نشان می‌دهد که تعاونیهای کشاورزی، در جذب فارغ‌التحصیلان، بویژه فارغ‌التحصیلان کشاورزی، موفق بوده و با توجه به اینکه یکی از مشکلات اساسی بخش تولید محصولات کشاورزی در کشور، پائین بودن سطح سواد و آموزش

● **بررسی علل غیرفعال بودن، تعدادی از تعاونیها که در آمارهای ادارات تعاونی تحت عنوان تعاونی غیر فعال گروه‌بندی شده‌اند، حاکمی از آنست که کمبود سرمایه و اعتبارات، اختلاف نظر میان ادارات مختلف در نحوه واگذاری اراضی و عدم همکاری میان اعضا از مهم‌ترین عوامل مؤثر در توقف فعالیت این شرکتهای می‌باشد.**

تولید کنندگان می‌باشد. این امر نکته مثبتی به شمار می‌رود، ولی برای افزایش کارایی شرکتهای رابطه میان گرایش تحصیلی اعضا و رشته فعالیت شرکتهای، در آینده بایستی مورد تأکید بیشتری قرار گیرد. در این مورد الزام شرکتهای تعاونی کشاورزی، به اینکه حداقل نصف بعلاوه یک اعضا دارای تحصیلات در گرایش انتخابی شرکت باشند می‌تواند کارساز باشد.

● نقش ادارات تعاون در حمایت از افراد و گروهها با سرمایه اندک و در بیشتر موارد با تحصیلات بالا که در شرایط معمولی قادر به اخذ وام نمی‌باشند و کوشش برای جایگزین ساختن قابلیت مدیریت " بجای وثیقه ملکی " یک نوآوری محسوب می‌گردد. هر چند این موضوع در عمل پیشرفت اندکی داشته و

هنوز عدم ارائه وثیقه ملکی مورد قبول بانک کشاورزی، مانعی در راه دسترسی شرکتهای به سرمایه لازم برای راه‌اندازی و یا ارتقاء سطح تولید بشمار می‌آید، ولی مطرح ساختن این نوآوری می‌تواند بعنوان زمینه‌ای برای گسترش در آینده مورد توجه بیشتر قرار گیرد.

● یکی از موضوعات مورد بحث در برخی تعاونیها، صوری بودن پاره‌ای از اعضا تعاونیها می‌باشد. بدینگونه که با توجه به اینکه قانون تعاون شرط تشکیل تعاونی را عضویت حداقل هفت نفر قرار داده، برخی از تعاونیها نام خویشاوندان خود را بعنوان اعضا تعاونی معرفی کرده، بی آنکه در انجام فعالیتهای مربوطه در تعاونی نقشی داشته و یا در

منافع حاصله سهم مستقیمی داشته باشند از سوی دیگر غالب تعاونیها با مشکل کمبود سرمایه و برخی با مشکل کمبود درآمد روبرو می‌باشند و چنانچه قرار باشد که از تعداد اعضا "صوری" کاسته شده و به تعداد اعضا "واقعی" اضافه شود،

مشکلات مربوط به کمبود سرمایه و درآمد حادتر خواهد شد. راه حل پیشنهادی آنست که با ملزم ساختن تعاونیها به رعایت همگرایی میان تحصیلات اکثریت

اعضا و رشته فعالیت شرکت، در جریان تأسیس شرکتهای جدید، به تدریج تعداد اعضا صوری کاهش داده شود. اما توصیه می‌گردد همزمان به سرمایه اولیه لازم جهت درآمد زایی شرکتهای برای اعضا توجه بیشتر معطوف گردد.

● بررسی توسعه تعاونیهای کشاورزی در کشورهای دیگر، بویژه در ژاپن و کره جنوبی نشان می‌دهد که تعاونیهای کشاورزی زمانی می‌توانند به ابزار مؤثری جهت توسعه مبدل گردند که بتوان آن را در سه سطح روستا، استان و ملی گسترش داد. بر این اساس توصیه می‌گردد که سیاست ایجاد و تقویت اتحادیه‌های استانی در گرایشهای مختلف و یک اتحادیه استانی از ادغام اتحادیه‌های استانی با گرایشهای گوناگون به منظور انجام امور مشترک تعقیب شود. گام

بیشتر بر نحوه مصرف وام و همچنین قابلیت انعطاف بیشتر در جریان بازپرداخت وام متناسب با امکانات شرکت‌های وام گیرنده و تأکید بیشتر بر قابلیت مدیریت " بجای وثیقه ملکی" برای شرکت‌های تعاونی می‌تواند فراهم گردد.

● بررسی تجربیات کشورهای دیگر نشان می‌دهد که نقش تعاونی‌های کشاورزی عمدتاً در تأمین نیازها و حل مسائل کشاورزان خرده‌پا می‌باشد. زیرا با تجهیز کشاورزان در تعاونیها، می‌توان با صرف سرمایه اندکی به بازده بالایی دست یافت. به منظور افزایش بازده سرمایه گذاری اجتماعی در تعاونی‌های کشاورزی پیشنهاد می‌شود که تشکیل تعاونی‌های چند منظوره متشکل از کشاورزان خرده پا که توانایی خدمات گوناگون مانند خرید نهاده‌ها و لوازم کشاورزی و بازاریابی و بازاریابی محصولات کشاورزی را داشته باشد، بیش از پیش مورد توجه قرار گیرد.

● در پایان براساس یافته‌های تحقیق ذکر این نکته ضروری بنظر می‌رسد که موفقیت شرکت‌های تعاونی کشاورزی در گرو تحقق سه مورد "قانون تعاون، تسهیلات اعطایی و آموزش" می‌باشد. قانونی که بتواند چهارچوب روشنی را در رابطه با شرایط و چگونگی تأسیس تعاونی، شیوه مدیریت و نحوه انحلال آن بیان نماید. در مورد تسهیلات اعطایی نیز بررسی شرکت‌های تعاونی فعال و غیر فعال نشان می‌دهد که تأمین نیازهای اعتباری شرکتها در چارچوب منطقی می‌تواند موجب فعال‌تر شدن شرکت‌های موجود و همچنین تجدید فعالیت بیشتر شرکت‌های فعال گردد. آموزش اعضاء شرکتها در زمینه‌های مدیریتی، حسابداری و تعاونی می‌تواند در افزایش کارایی و کاهش هزینه‌های شرکت‌های تعاونی کشاورزی و همچنین گسترش مشارکت میان اعضاء نقش مؤثری را ایفا نماید.

در رابطه با ارائه پیشنهاد برای تحقیقات در آینده، بنظر می‌رسد که انجام تحقیقات مشابهی در استان‌های دیگر کشور بتواند تصویر جامع‌تری از فعالیتهای تعاونی‌های کشاورزی را ترسیم نماید.

در بررسی حاضر در مورد میزان موفقیت شرکت‌های تعاونی، ۷۹ درصد اعضا معتقد بودند که شرکت‌های متبوعشان موفق بوده و زمینه‌های موفقیت شرکت را در افزایش تولید، مشارکت بیشتر و کاهش بیکاری دانسته‌اند.

بعدی تشکیل اتحادیه ملی، متشکل از اتحادیه‌های استانی و تأسیس چند شرکت اقماری، جهت خرید نهاده‌ها از داخل و در صورت لزوم واردات از کشورهای دیگر، بازاریابی محصولات کشاورزی و در صورت وجود زمینه، می‌تواند صادرات به بازارهای بین‌المللی باشد.

● با توجه به اینکه عدم دسترسی به سرمایه لازم، کمبود نقدینگی و وجود بورزکراسی و موانعی چون وثیقه ملکی، در جریان دریافت اعتبارات و شیوه بازپرداخت وام، از مشکلات اساسی شرکت‌ها می‌باشد، و با توجه به اینکه تجربیات کشورهای دیگر از جمله کشور ژاپن نشان می‌دهد که وجود سازمان اعتباری و یا بانک تعاون بعنوان بازوی اصلی شرکت‌های تعاونی در گسترش تعاونیها نقش مؤثری داشته، تأسیس بانک تعاونی که مقدمات آن فراهم گردیده با سستی یا جدیت و شتاب بیشتری بی‌گیری گردد.

با تأسیس بانک تعاون امکان نظارت

بعضی از مشکلات از اتحادیه‌های استانی و تأسیس چند شرکت اقماری، جهت خرید نهاده‌ها از داخل و در صورت لزوم واردات از کشورهای دیگر، بازاریابی محصولات کشاورزی و در صورت وجود زمینه، می‌تواند صادرات به بازارهای بین‌المللی باشد.

● با توجه به اینکه عدم دسترسی به سرمایه لازم، کمبود نقدینگی و وجود بورزکراسی و موانعی چون وثیقه ملکی، در جریان دریافت اعتبارات و شیوه